

**From "People's Party 1932" to "People's Party 2020":
traces of the concept #Let it end at our generation.**

Weerachon Gedsakul^{*}

Sirawitch Jammapat^{**}

Abstract

This article will look at the political phenomenon of "KhanaRatsadon2563" and their political movement on social media using the phrase and hashtag "#LetItEndInOurGeneration". To understand and analyze the meaning of such a statement, research the history of political thought technique. The findings revealed that the connotation of the slogan "#LetItEndInOurGeneration" most likely referred to a call for a shift in government forms to a "Republic regime," and that this concept was not new to Thai society. The writers discovered at least two examples of this type of thought in the past. When examining the wording and context of "KhanaRatsadon2563" political rallies, it becomes clear that vestiges of

^{*} Pd.D Candidate, Faculty of Social Sciences, Naresuan University and Scholar in Centre of Politics, Social and Area Studies, Ramkhamhaeng University; Email: weerachong61@nu.ac.th

^{**} Independent Scholar. Email: zirrawitch@gmail.com

^{***} Received May 20, 2022; Revised June 29, 2022; Accepted June 30, 2022

both beliefs have existed in the past and are inextricably related to "KhanaRatsadon2563" movement.

Keywords: People's Party 2020; Let it end at our generation; Republic regime

จาก “คณะราษฎร 2475” ถึง “คณะราษฎร 2563”:

ร่องรอยของแนวความคิด #ให้มันจบที่รุ่นเรา

วีรชน เกษสกุล*

ศิริวิชัย จามพัฒน์**

บทคัดย่อ

บทความมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาประเด็นจากปรากฏการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร 2563” โดยสาระสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้เขียนให้ความสนใจในวลี “#ให้มันจบที่รุ่นเรา” ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจและหาความหมายของวลีดังกล่าวผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาในแบบ

* นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และนักวิชาการประจำศูนย์การเมือง สังคม และอาณานิคมศึกษา, Email: weerachong61@nu.ac.th

** นักวิชาการอิสระ Email: zirrawitch@gmail.com

*** ได้รับบทความ 20 พฤษภาคม 2565; แก้ไขปรับปรุง 29 มิถุนายน 2565; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 มิถุนายน 2565

ประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ความหมายแฝงที่อยู่ในวลี #ให้มันจบที่รุ่นเรา น่าจะหมายถึงการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบการปกครองแบบ “สาธารณรัฐ” และนอกจากนี้ยังพบว่าแนวความคิดดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมไทย กล่าวคือผู้เขียนพบว่าที่ผ่านมาได้ปรากฏร่องรอยของแนวความคิดในลักษณะอย่างนี้มาแล้วอย่างน้อยสองเหตุการณ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวบทและบริบทของการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคณะราษฎร 2563 ทำให้เห็นว่าร่องรอยของแนวความคิดดังกล่าวที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตทั้งสองเหตุการณ์นั้นมีความเชื่อมโยงกันกับการเคลื่อนไหวของกลุ่มคณะราษฎร 2563 อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : คณะราษฎร 2563 ให้มันจบที่รุ่นเรา การปกครองแบบสาธารณรัฐ

บทนำ

นับตั้งแต่มีการชุมนุมของกลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ต่อมาได้มีการจัดชุมนุมทางการเมืองขึ้นในอีกหลายพื้นที่ทั่วประเทศ อาทิ การชุมนุมและปราศรัยที่กองทัพบก เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 เพื่อตอบโต้ พ.อ.หญิง นุสรา วรภัทราทธ อดีตโฆษกกองทัพบกว่าการชุมนุมเยาวชนปลดแอกเป็น “มีอบมั่งมั่ง”, การชุมนุม “แฮร์รี พอตเตอร์” ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2563, การชุมนุม “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2563 และการชุมนุมของกลุ่มประชาชนปลดแอก ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จนกระทั่งกลายเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “แฟลชม็อบ” และมีการชุมนุมในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ปิยชินวิสัยไทย, 2563; ประชาไท, 2563)

ผู้เขียนได้สังเกตพบว่าการชุมนุมแต่ละครั้งกลุ่มผู้ชุมนุมมักจะมีการสร้างคำหรือวลีต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงการต่อต้าน ชัดขึ้น ตลอดจนความรู้สึกอีกมากมายที่มีต่อรัฐบาล หลายคำหลายวลีได้ถูกส่งต่ออย่างรวดเร็วและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของสื่อสังคมออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่นคำหรือวลีที่ว่า “ช่วย/ช่วยส์” “No privacy. No security. No democracy.” “ผนงรจตคม” “ให้มันจบที่รุ่นเรา” เป็นต้น

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนให้ความสนใจกับวลี “ให้มันจบที่รุ่นเรา” ทั้งนี้เนื่องจากวลีดังกล่าวได้ถูกแฮชแท็กกว่า 6 แสนครั้ง ภายในเวลาเพียงแค่ข้ามคืนจนทำให้ติดเทรนด์ทวิตเตอร์ไทย นอกจากนี้ยังถูกนำไปใช้บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ อย่างเฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตราแกรม (Instagram) รวมทั้งมีการนำไปทำเป็นลายเสื้อและสิ่งของต่าง ๆ อีกจำนวนมาก (Voice, 2563; ปอนด์ สุริเยะ, 2563) ภายใต้กระแสความแพร่หลายดังกล่าว ผู้เขียนมีข้อสงสัยบางประการว่าในวลี “ให้มันจบที่รุ่นเรา” มีความหมายทางการเมืองแฝงอยู่หรือไม่ อย่างไร เพื่อตอบข้อสงสัยดังกล่าว ในศึกษานี้ผู้เขียนจะใช้วิธีการศึกษาแบบประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (Historical of Political thoughts)¹ เป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้

¹ สำหรับการศึกษาความคิดทางการเมือง ไชยันต์ ไชยพร (มปป., 1-33) ได้แบ่งแนวทางการการศึกษาออกเป็นสามแนวทาง ประกอบด้วย การศึกษาแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought), ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) และทฤษฎีการเมือง (Political Theory) นอกจากนี้ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2537, 1) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการศึกษาความคิดทางการเมืองไทย โดยสามารถแบ่งออกเป็นสามแนวทางใหญ่ ๆ คือ 1.การศึกษาความคิดที่เน้นไปที่ตัวเนื้อหาของความคิด 2.การศึกษาความคิดที่เน้นไปที่ตัวนักคิด และ 3. การศึกษาความคิดที่เน้นไปที่สังคม

ในส่วนของการนำเสนอเนื้อหาของบทความชิ้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ประกอบด้วย

ส่วนที่หนึ่ง #ให้มันจบที่รุ่นเราคืออะไร: เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการพยายามทำความเข้าใจกับความหมายของวลีให้มันจบที่รุ่นเรา โดยพิจารณาจากตัวบท (Text) และบริบท (Context) ของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ “แฟลชม็อบ”

ส่วนที่สอง ย้อนพินิจต้นแบบของแนวความคิดให้มันจบที่รุ่นเรา: เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายเพื่อแสดงให้เห็นถึงร่องรอยของแนวความคิด/อุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นตัวแบบหรือรากฐานทางความคิดที่ส่งผลต่อวิถีคิดทางการเมืองอันเป็นที่มาของ #ให้มันจบที่รุ่นเรา

ส่วนที่สาม บทสรุปและข้อสังเกตบางประการ: เนื้อหาในส่วนท้ายนี้เป็นการอธิบายสรุปและตั้งข้อสังเกตจากการศึกษารวมไปถึงข้อเสนอแนะบางประการสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต

อนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้ต้องการที่จะสร้างคุณค่าให้กับระบอบการปกครองลักษณะใดลักษณะหนึ่งว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” “เหมาะสม” หรือ “ไม่เหมาะสม” แต่อย่างใด รวมไปถึงการให้คุณค่าของการชุมนุมครั้งต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน หากแต่เพียงต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมว่าในวลีให้มันจบที่รุ่นเรา มีความเชื่อมโยงในลักษณะของความคิดทางการเมืองกับบริบททางการเมืองอื่น ๆ ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยหรือไม่อย่างไรเท่านั้น

#ให้มันจบที่รุ่นเราคืออะไร: ทำไมต้องให้มันจบที่รุ่นเรา

เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการพยายามทำความเข้าใจบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นอันเป็นที่มาของวลี ให้มันจบที่รุ่นเรา พร้อม ๆ กับการทำความเข้าใจตัวบท

สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อที่จะค้นหาความหมายทางการเมืองบางประการ ที่อยู่ในวลี #ให้มันจบที่รุ่นเรา ทั้งนี้ผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1.1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบแฟลชม็อบ

หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงจุดเริ่มต้นที่เป็นสาเหตุของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบของแฟลชม็อบ จะเห็นได้ว่าขบวนการสำคัญของการเคลื่อนไหวทางการเมืองดังกล่าวนี้ เริ่มต้นมาจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคอนาคตใหม่ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 โดยเริ่มจากกลุ่มนักศึกษาจากหลายสถาบัน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น สำหรับข้อเรียกร้องในเบื้องต้นของการชุมนุมคือ ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จากนั้นต่อมาในเดือนมิถุนายน ได้เกิดการหายตัวไปของนายวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ ขณะลี้ภัยทางการเมืองในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ได้มีการออกมามุมนุของกลุ่มนักศึกษาอีกครั้งนำโดยนายพริษฐ์ ชิวารักษ์ หรือ เพนกวิ้นเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้กับนายวันเฉลิม จากนั้นการชุมนุมได้กลับมาอีกครั้งในวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ภายใต้กลุ่มที่มีชื่อว่า “เยาวชนปลดแอก”² บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยผู้ชุมนุมในครั้งนี้มีข้อเรียกร้อง 3 ประการ คือ ยุติคุกคามประชาชน, ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และให้มีการยุบสภา ภายหลังจากการชุมนุมในครั้งนี้ได้เกิดปรากฏการณ์เคลื่อนไหวทางการเมืองต่อบนโลกอินเทอร์เน็ต

² จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์ ประธานสหภาพนักเรียน นิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนท.) หนึ่งในสมาชิกที่ร่วมก่อตั้งคณะประชาชนปลดแอกได้กล่าวถึงปัญหาของโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม ไม่เท่าเทียม และขาดเสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งเป็นที่มาสำคัญของการออกมามุมนุ เพื่อเรียกร้องให้เกิดสังคมที่เป็นประชาธิปไตยให้เร็วที่สุด กลุ่มผู้ชุมนุมจึงอยากให้ประเด็นปัญหาต่าง ๆ จบลงให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (เดอะหนึ่งศูนย์หนึ่ง, 2563)

โดยการโพสต์ข้อความต่าง ๆ พร้อมใส่แฮชแท็ก #ให้มันจบที่รุ่นเรา และกลายเป็นวลีที่ถูกส่งต่อกันผ่านสื่อออนไลน์มากกว่า 6 แสนครั้งภายในข้ามคืน จากนั้นในช่วงวันที่ 19 – 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ก็ได้เกิดการชุมนุมทางการเมืองขึ้นในจังหวัดต่าง ๆ กว่า 20 จังหวัด และ มีการจัดกิจกรรมชุมนุมในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น #วิ่งกันนะแสมทาร์³, แฮร์รี พอตเตอร์ ไม่ทำเสกคาถา ปกป้องประชาธิปไตย⁴ กระทั่งต่อมาในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2563 กลุ่มผู้ชุมนุมได้ทำการเปิดตัวกลุ่ม “คณะประชาชนปลดแอก” โดยมีวัตถุประสงค์จะขยายแนวร่วมให้มากขึ้นจากกลุ่ม “เยาวชนปลดแอก” (ป๊อปปูล่าไทย, 2563)

จากนั้น ในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2564 ได้มีการจัดกิจกรรมที่ชื่อว่า “ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” โดยกลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต โดยขอเรียกร้องในการชุมนุมในครั้งนี้ คือ การปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ และต่อมาในวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2564 กลุ่มคณะประชาชนปลดแอก ได้มีการจัดชุมนุมใหญ่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ซึ่งมีผู้เข้าร่วมชุมนุมในครั้งนี้นับหลายหมื่นคน ภายหลังจากการชุมนุมดังกล่าวก็ได้เกิดปรากฏการณ์นักเรียนมัธยม “ชูสามนิ้ว” และติดโบขาวเพื่อแสดงเป็นสัญลักษณ์ในการต่อต้านเผด็จการในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ กระทั่งต่อมากลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์

³ กิจกรรม #วิ่งกันนะแสมทาร์ จัดขึ้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยมีการวิ่งวนรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พร้อมกับร้องเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงประกอบการ์ตูนเรื่อง “แสมทาร์” เพื่อล้อเลียนรัฐบาล และ ส.ส. โดยเนื้อเพลงท่อนหนึ่งร้องว่า “วิ่งนะวิ่งนะแสมทาร์...ของอร่อยที่สุดก็คือภาษีประชาชน” (ป๊อปปูล่าไทย, 2563, ออนไลน์)

⁴ กลุ่ม “มหานครเพื่อประชาธิปไตย” และ “มอกะเสด” ได้จัดการชุมนุมขึ้นที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ภายใต้วงปฏึกงานที่ชื่อ “แฮร์รี พอตเตอร์ ไม่ทำเสกคาถา ปกป้องประชาธิปไตย” โดย นายอานนท์ นำภา ได้ขึ้นปราศรัยในประเด็นการขยายพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์และการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นครั้งแรก (ป๊อปปูล่าไทย, 2563)

และการชุมนุม ได้จัดกิจกรรม “19 กันยา ทวงอำนาจคืนราษฎร” บริเวณสนามหลวง และได้มีการปักหลักค้างคืนจนถึงเช้าวันที่ 20 กันยายน และได้มีการทำพิธี “ฝังหมุด คณะราษฎร 2563” (บีบีซีนิวส์ไทย, 2563)

ในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2563 การชุมนุมได้มีการยกระดับขึ้นมาอีกขั้น เมื่อตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม, กลุ่มประชาชนปลดแอก, เยาวชนปลดแอก, นักเรียนเลว เป็นต้น ได้ประกาศรวมตัวและเรียกตัวเองว่า “(คณะ)ราษฎร” โดยมีข้อเรียกร้องสามประการคือ “ให้นายกรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่ง, ให้มีการเปิดประชุมสภาสมัยวิสามัญเพื่อพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญ, และให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ” (บีบีซีนิวส์ไทย, 2563)

ในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2563 รัฐบาลได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร แต่ในวันที่ 16 ตุลาคม กลุ่มคณะราษฎรก็ยังคงมีการจัดการชุมนุมบริเวณแยกปทุมวัน โดยมีผู้เข้าร่วมการชุมนุมเป็นจำนวนมาก กระทั่งเวลาประมาณ 18.10 น. เกิดการสลายการชุมนุม และจับกุมแกนนำคนสำคัญ (บีบีซีนิวส์ไทย, 2563) จากเหตุการณ์ดังกล่าวต่อมาในวันที่ 17 ตุลาคม ได้มีการออกแถลงการณ์จากกลุ่มคณะราษฎร เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่ม “ราษฎร” เพื่อแสดงให้เห็นว่าแกนนำที่แท้จริงคือ ประชาชนทุกคน ((คณะ)ราษฎร, 2563) และจากนั้นกลุ่มราษฎรก็ได้มีการจัดการชุมนุมในรูปแบบแฟลชม็อบมาอย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง ภายหลังการเกิดขึ้นของ “คณะราษฎร 2563” ประจักษ์ ก้องกีรตินักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่า

“คณะราษฎรได้ กลับมาเกิดใหม่ ในขบวนการนักศึกษา 2563 โดยนักศึกษายุคปัจจุบันได้เชื่อมโยงตัวเองกับคณะราษฎรอย่างใกล้ชิด นับตัวเองเป็นลูกหลานคณะราษฎร และกลับไปรื้อฟื้นทุกอย่างเกี่ยวกับคณะราษฎรขึ้นมาทั้งหมด มีม รวมถึง

ประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 ก็ถูกเอามาอ่าน-เขียนใหม่ในแบบฉบับของนักศึกษารุ่นปัจจุบัน” (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2563)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มผู้ชุมนุมที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความคิดบางประการระหว่าง “คณะราษฎร 2563” กับ “คณะราษฎร 2475” เช่น การฝังหมุดทองเหลืองเป็นสัญลักษณ์⁵ เหมือนกับที่คณะราษฎรเคยทำเอาไว้เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 หรือการที่นายอรรถพล บัวพัฒน์ หนึ่งในแกนนำของกลุ่มคณะราษฎร 2563 ได้ยื่นฟ้องนางสาวปาริณา ไกรคุปต์ ฐานหมิ่นประมาท ด้วยจำนวนเงิน 2,475,112 บาท 75 สตางค์ (อรรถพล บัวพัฒน์, 2563) เป็นต้น

1.2 ความคิดทางการเมืองบางประการในวลีให้มันจบที่รุ่นเรา

จากบริบททางการเมืองที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปในข้างต้น เห็นได้ว่ากิจกรรมของกลุ่มผู้ชุมนุมที่เรียกตัวเองว่า “คณะราษฎร 2563” รวมทั้งข้อคิดเห็นของนักวิชาการ ได้สะท้อนให้เห็นว่าคณะราษฎร 2563 มีแนวความคิดบางประการที่ยึดโยงอยู่กับคณะราษฎร 2475 ต่อประเด็นดังกล่าว สมชาย ปรีชาศิลปกุล นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนี้ว่า แม้จะมีการใช้ชื่อเช่นเดียวกันกับที่ได้เคยมีการใช้ชื่อดังกล่าวเมื่อครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 แต่ ‘คณะราษฎร’ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 มีความแตกต่างกับเมื่อคราว พ.ศ. 2475 ในแง่ของบริบททางสังคม การเมือง แต่อย่างไรก็ดี ประเด็นปัญหาทางด้านงบประมาณและปัญหาความเหลื่อมล้ำทำให้เกิดข้อสงสัยและมีการตั้งประเด็นคำถามมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่องค์กรที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ

⁵ ในการฝังหมุดของคณะราษฎร 2563 ได้มีการทำพิธีกรรม โดยนายอรรถพล บัวพัฒน์ จากกลุ่ม “ขอนแก่นพอกันที” รับผิดชอบที่เป็น “พ่อหมอ” นำสวดมนต์ อัญเชิญเหล่าเทพเทวดา ดวงวิญญาณคณะราษฎร และวีรชนประชาธิปไตย มาเป็นสักขีพยานให้กับ “การปักหมุดหมายแห่งประชาธิปไตยแห่งชัยชนะของประชาชน” (บีบีซีนิวส์ไทย, 2563)

รัฐบาลกลับไม่สามารถชี้แจงได้ด้วยเหตุผลจึงเป็นผลให้นำมาสู่ข้อเรียกร้อง ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้เอง สมชาย ปรีชาศิลปกุล จึงมีข้อคิดเห็นที่น่าจะส่วนสำคัญต่อการหล่อหลอมแนวคิดเชิงอุดมการณ์ในลักษณะเดียวกันกับที่คณะราษฎร 2475 คือการพยายามจะปฏิรูปให้สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (สมชาย ปรีชาศิลปกุล, 2563)

อนึ่ง หากพิจารณาจากข้อคิดเห็นของสมาชิกที่เป็นแกนนำคนสำคัญอย่าง นายพริษฐ์ วัชรารักษ์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“ที่เราพูด ที่แฮชแท็กเขามีว่า **#ให้มันจบที่รุ่นเรา** จะให้มันจบที่รุ่นเราได้นั้น มันต้องสู้กันถึงรากถึงแก่น ทำให้ต้นตอของปัญหาทั้งหมดมันได้รับการแก้ไข ดังนั้น ถึงเวลาแล้วครับที่เราจะต้องพูดถึงเรื่องปัญหาของสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ผมย้ำว่าปฏิรูปนะ ปฏิรูปคือแก้ไขเพื่อให้มันดำรงอยู่ได้ เราต้องพูดเรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์อย่างตรงไปตรงมา อย่างจริงจัง อย่างเปิดเผย...” (พริษฐ์ วัชรารักษ์, 2563, น. 37)

จะเห็นได้ว่าความหมายประการหนึ่งที่แฝงอยู่ของวลี **#ให้มันจบที่รุ่นเรา** นั้น เป็นประเด็นเกี่ยวกับการปฏิรูปสถาบันสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เมื่อไปพิจารณาจากข้อเสนอ 10 ประการ ของกลุ่มผู้ชุมนุมในประเด็นของการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์⁶ ก็ไม่ได้ปรากฏชัดเจนว่าข้อเสนอเหล่านั้นนั้นต้องการจะสื่อถึง

⁶ ข้อเสนอ 10 ข้อของกลุ่มผู้ชุมนุม ประกอบด้วย 1.ยกเลิกมาตรา 6 ของรัฐธรรมนูญ ที่ว่าผู้ใดจะกล่าวฟ้องร้องกษัตริย์มิได้ และเพิ่มบทบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรสามารถพิจารณาความผิดของกษัตริย์ได้ เช่นเดียวกับที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับคณะราษฎร เพื่อเป็นข้อพิสูจน์ว่า ไม่ว่าจะใคร ขนชั้นใด เกิดมาเลือดสีอะไร ก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน 2.ยกเลิกประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 รวมถึงเปิดให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ได้ตามอันควร และนิรโทษกรรมรวมถึงล้างมลทินผู้ถูกดำเนินคดีและผู้ลี้ภัยเพียงเพราะว่าวิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ทั้งหมด 3.

แนวความคิดทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองลักษณะใด นอกจากการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ

แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาจากตัวบทอื่น ๆ ที่เกิดระหว่างการชุมนุมทางการเมือง จะเห็นได้ว่ามีร่องรอยของอุดมการณ์ทางการเมืองในรูปแบบ “สาธารณรัฐ” (Republic) ปรากฏขึ้นในกลุ่มของผู้ชุมนุม ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1: ภาพเหตุการณ์จากการชุมนุม 17 ตุลาคม 2563

ภาพที่ 2: ภาพเหตุการณ์จากการชุมนุม 17 ตุลาคม 2563

ยกเลิก พ.ร.บ. จัดระเบียบทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พ.ศ.2561 และให้แบ่งทรัพย์สินออกเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่อยู่ภายใต้กระทรวงการคลัง และทรัพย์สินส่วนพระองค์ที่เป็นของส่วนตัวให้ชัดเจน จะได้ไม่ใช้เงินภาษีประชาชนอย่างมั่วซั่ว 4.ปรับลดงบประมาณแผ่นดินที่จัดสรรให้กับสถาบันกษัตริย์ ให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจของประเทศ 5.ยกเลิกส่วนราชการในพระองค์ หน่วยงานที่มีหน้าที่ชัดเจน เช่น หน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ ให้ย้ายไปสังกัดหน่วยงานอื่น และหน่วยงานที่ไม่มีความจำเป็น เช่น คณะองคมนตรีนั้น ให้ยกเลิกเสีย 6.ยกเลิกการบริจาคและรับบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศลทั้งหมด เพื่อกำกับให้การเงินของสถาบันกษัตริย์อยู่ภายใต้การตรวจสอบทั้งหมด และเพื่อให้สถาบันกษัตริย์ไม่ต้องไปรับใต้โต๊ะของนายทุน 7.ยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ เพื่อให้สถาบันกษัตริย์ไม่สามารถมาชี้นำการเมืองได้ 8.ยกเลิกการประชาสัมพันธ์และการให้การศึกษาที่เชิดชูสถาบันกษัตริย์แต่เพียงด้านเดียว จนเกินงามทั้งหมด 9.สืบหาความจริงเกี่ยวกับการสังหารเช่นฆ่าราชบุตรที่วิพากษ์วิจารณ์หรือมีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับสถาบันกษัตริย์ทวงความเป็นธรรมให้วันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ 10.ห้ามมิให้ลงพระปรมาภิไธยรับรองการรัฐประหารครั้งใดอีก (ปริษฐ์ ชิวารักษ์, 2563, น. 38-40)

ภาพที่ 3: ภาพเหตุการณ์จากการชุมนุม 10 ธันวาคม 2563 ภาพที่ 4: ภาพเหตุการณ์จากการชุมนุม 22 ตุลาคม 2563
(Alamy, 2563) (Alamy, 2563)

และเมื่อนำรูปภาพเหล่านี้มาพิจารณาประกอบกับข้อความในอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวิตเตอร์ จะเห็นได้ว่าข้อความ “#Republic of Thailand” ได้ถูกเขียนบนทวิตเตอร์มากกว่า 4 แสนครั้ง ในระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม 2563 ซึ่งเป็นบริบทเกี่ยวกับการที่มีกลุ่มผู้ชุมนุมออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง (Getdaytrends, 2563) และพิจารณาประกอบกับข้อคิดเห็นของ ภาณุพงศ์ จาดนอก หนึ่งในแกนนำคนสำคัญที่กล่าวไว้ว่า

“...ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้น ไม่ว่าจะมีการเอาปืนต่อหน้าเราคนใดคนหนึ่ง เราไม่ยอมถอยเป็นอันขาด **เราจะต้องปกป้องประเทศให้อยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์** เพราะประเทศนี้เป็นของประชาชนมิใช่ของกษัตริย์อย่างที่เขาลอกหลวง” (ภาณุพงศ์ จาดนอก, 2563, น. 13)

เห็นได้ว่าทั้งบริบท (Context) และตัวบท (Text) ที่เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนจึงตีความว่า ความหมายทางการเมืองบางประการที่แฝงอยู่ในวลี “ให้มันจบที่รุ่นเรา” นั้นหมายถึง

การเรียกร้องให้ใช้ระบอบการปกครองแบบ “สาธารณรัฐ” หรือ “Republic” แต่อาจจะด้วยข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย และวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทย กลุ่มผู้ชุมนุมจึงหลีกเลี่ยงที่จะเสนออุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมา แต่ได้ใช้วิธีการแสดงออกผ่านสัญลักษณ์หรือแฝงนัยความหมายเอาไว้ในข้อความหรือวลีต่าง ๆ

อนึ่ง ในส่วนของแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองแบบ “สาธารณรัฐ” ที่เกิดขึ้นในการชุมนุมในปี 2563 นั้น ไม่ได้เป็นครั้งแรกที่มีความพยายามจะเสนอแนวความคิดดังกล่าวในสังคมไทย กล่าวคือก่อนหน้านี้ได้มีหลักฐานที่สามารถแสดงให้เห็นว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอย่างน้อย 2 กลุ่ม ที่ได้แสดงออกถึงแนวความคิดที่ว่าด้วยการปกครองในระบอบสาธารณรัฐในสังคมไทยซึ่งมีความสัมพันธ์กับกลุ่มของคณะราษฎร 2563 ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งนี้ในส่วนของประเด็นดังกล่าวผู้เขียนจะนำเสนอในลำดับต่อไป

ย้อนพินิจต้นแบบของแนวความคิดให้มันจบที่รุ่นเรา

ตามที่คุณเขียนได้กล่าวไปในข้างต้นว่าที่ผ่านมาได้มีร่องรอยของการพยายามจะเสนอแนวความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองแบบสาธารณรัฐในสังคมไทย มาแล้วอย่างน้อย 2 เหตุการณ์ ซึ่งได้แก่ เหตุการณ์กบฏ ร.ศ. 130 และ เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 โดยรายละเอียดผู้เขียนได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

2.1 ร่องรอยของอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสาธารณรัฐในประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1

จากการสืบค้นข้อมูลที่มีการกล่าวถึงการเปลี่ยนผ่านของระบอบการปกครองภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ผู้เขียนพบว่า มีงานวิชาการจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งในช่วงทศวรรษที่ 2550 เป็นต้นมา มักจะแสดงทัศนะไปในทิศทางเดียวกันว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คือการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้อความดังต่อไปนี้

“การปฏิวัติ พ.ศ.2475 ได้กำเนิด ระบอบประชาธิปไตย หรือ ภาษาที่นิยมเรียกในสมัยนั้นว่า ระบอบรัฐธรรมนูญ” (ศราวุฒิ วิสาพรม, 2559, น. 56)⁷

“การปฏิวัติ 2475 ของคณะราษฎรเป็นการโค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และนำพาสยามก้าวสู่การเมืองสมัยใหม่ แต่การสถาปนาระบอบใหม่หรือระบอบประชาธิปไตยหลังการปฏิวัติมิได้ราบรื่น” (ณัฐพล ใจจริง, 2556, น. 3)

“เหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 นั้นนับได้นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการอธิบายหรือ “เล่า” เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ไทยในฐานะที่เป็นเหตุการณ์ที่มีผลอย่างสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ภายใต้การผลักดันเปลี่ยนระบอบการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย” (กันย์ ชโลธรรังษี, 2557, น. 263)

“ไม่ว่าการปฏิวัติ 2475 จะถูกประเมินค่าในสายตาคนปัจจุบันอย่างต่ำต้อย ต้อยค่าเพียงใด แต่คงยากที่จะปฏิเสธว่า เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งต่อสังคมไทย และไม่ว่าใครจะชอบหรือไม่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นก็ยังคงถือว่าเป็นหมุดหมายสำคัญยิ่งของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย เป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย” (ชาติรี ประกิตินนทการ, 2552, น. 3)

⁷ ความเข้าใจดังกล่าวของศราวุฒิ อ้างอิงหรือรับรู้ต่อมาจาก บัณฑิต จันทร์โรจน์กิจ (2549: 65 – 168) ในงาน “รัฐธรรมนูญสถาปนา : ชีวิตและชะตากรรมของประชาธิปไตยในวัฒนธรรมไทย”

**“อนุสาวรีย์เทอดรัฐธรรมนุญมหาสารคาม เป็นอนุสาวรีย์ที่มีสัญลักษณ์พาน
รัฐธรรมนุญแห่งแรกของประเทศสยาม ตั้งอยู่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด
มหาสารคาม เริ่มก่อสร้างใน พ.ศ. 2477 ด้วยความร่วมมือระหว่างข้าราชการและ
พลเมืองชาวมหาสารคามในสมัยหลวงอังคมานุรักษ์ (สมถวิล เทพาคำ) เป็นข้าหลวง
จังหวัด เพื่อให้พลเมืองชาวมหาสารคามได้รำลึกและเห็นคุณค่าของการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย” (ศรีบุญ เทพสงเคราะห์, 2562, น. 34)**

จากข้อคิดเห็นหรือการพยายามสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง
การปกครองในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนมีข้อคิดเห็นว่า หากผู้อ่านไม่ได้มีการพิจารณา
ต่อประเด็นดังกล่าวอย่างละเอียด อาจส่งผลต่อการรับรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ
อุดมการณ์ทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ทั้งนี้เนื่องจาก
ความหมายของคำว่าประชาธิปไตยมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของทางการเมือง
ของแต่ละพื้นที่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือคำว่าประชาธิปไตยมีความหมายที่หลากหลาย⁸
ซึ่งในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ที่ปรากฏ
ในประกาศคณะราษฎร ฉบับที่ 1 ดังข้อความที่ว่า

“...คณะราษฎรไม่ประสงค์ทำการแย่งชิงราชสมบัติ ฉะนั้น จึงได้อุยเชิญให้
กษัตริย์องค์นี้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ต่อไป แต่จะต้องอยู่ใต้กฎหมายธรรมนูญ
การปกครองแผ่นดิน จะทำอะไรโดยลำพังไม่ได้ นอกจากด้วยความเห็นชอบของสภา
ผู้แทนราษฎร คณะราษฎรได้แจ้งความประสงค์นี้ให้กษัตริย์ทราบแล้ว เรายังอยู่ใน
ความรับตอบ ถ้ากษัตริย์ตอบปฏิเสธหรือไม่ตอบภายในกำหนดโดยเห็นแก่ส่วนตนว่าจะ
ถูกลดอำนาจลงมากี่จะได้ชื่อว่าทรยศต่อชาติ และก็เป็นกรจำเป็นที่ประเทศจะต้องมี

⁸ โปรดุรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นความหมายของประชาธิปไตยใน “ความคิดเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยในประเทศไทยจนถึง พ.ศ.2475: การก่อรูป, การประชันความหมาย และการ
ผสมผสาน” (เพิ่มศักดิ์ จະเรียมพันธ์, 2561)

การปกครองแบบอย่างประชาธิปไตย (Republic) กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้เลือกตั้งขึ้นอยู่ในตำแหน่งตามกำหนดเวลา...” (บัญญัติเกียรติ และเฮง เล้ากระจ่าง, 2475, น. 13-18)

จะเห็นได้ว่าในประกาศฉบับดังกล่าวคำว่าประชาธิปไตย ได้ถูกกำกับด้วยวงเล็บต่อท้ายด้วยคำว่า “Republic” และถึงแม้ว่าในประกาศที่มีการพิมพ์ใหม่จะไม่มีคำว่า (Republic) แต่ถึงกระนั้น ในประกาศดังกล่าวก็ถูกกำกับด้วยประโยคที่ว่า **“กล่าวคือ ประมุขของประเทศจะเป็นบุคคลสามัญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้เลือกตั้งขึ้น”** ซึ่งนั่นได้สะท้อนให้เห็นถึงความหมายต่อคำว่าประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นมโนทัศน์ต่อการอธิบายถึงรัฐบาลที่ไม่มีพระเจ้าแผ่นดินหรือกษัตริย์เป็นประมุข (เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์, 2561, น. 262-263)

นอกจากนี้ เมื่อนำคำว่า “ประชาธิปไตย” ตามที่ปรากฏในประกาศคณะราษฎรฉบับที่ 1 มาพิจารณาประกอบกับพหุนุกรมสำหรับโรงเรียน ฉบับที่มีการสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2463 จะพบว่าในบริบทดังกล่าวได้มีการให้ความหมายต่อคำว่าประชาธิปไตยว่า **“ประชาธิปไตย ส.น. รัฐบาลที่มีชาวเมืองเป็นใหญ่, เป็นชื่อรัฐบาลที่มีประธานาธิบดีเป็นหัวหน้า คู่กับราชาธิปไตย รัฐบาลที่มีพระราชาเป็นใหญ่”** (กรมตำรา, 2463, น. 237) เห็นได้ว่าการอธิบายความหมายของคำว่าประชาธิปไตยในบริบททางการเมืองตอนนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับความหมายของสาธารณรัฐ (Republic) ในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่า ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จะได้ไม่เปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบ Republic ในความหมายในปัจจุบันก็ตาม แต่สิ่งที่ปรากฏในประกาศของคณะราษฎรฉบับที่ 1 ก็ได้แสดงให้เห็นถึงร่องรอยของแนวความคิดทางการเมืองเกี่ยวกับแนวความคิดที่ว่าด้วยการปกครองในระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งผู้เขียน

สันนิษฐานว่าร่องรอยความคิดดังกล่าวนั้นอาจมีความสัมพันธ์หรือมีความเชื่อมโยงกับวลีที่ว่า ให้นั้นจบที่รุ่นเรา ในมิติใดมิติหนึ่ง

2.2 คณะ ร.ศ.130 กับแนวคิดทางการเมืองแบบรีพับลิค (Republic)

เหตุการณ์ ร.ศ.130 เป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ ที่มีคณะบุคคลพยายามที่จะก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองสยาม ซึ่งคณะดังกล่าวนำโดยร้อยเอก ชุนทวยหารพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) โดยรูปแบบการปกครองที่คณะผู้ก่อการได้นำมาเป็นข้อหารื้อเพื่อเตรียมการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการปกครองปรากฏอยู่ 3 ลักษณะ⁹ คือ การปกครองแบบ “แอ็บโซลูติสมอนาธิ” คือวิธีการปกครองที่กษัตริย์เป็นผู้ปกครองโดยมีอำนาจอยู่เหนือกฎหมาย¹⁰ การปกครองแบบ “ลิมิเตดมอนาธิ” อันมีพระมหากษัตริย์อยู่ได้

⁹ รูปแบบการปกครองทั้ง 3 ลักษณะปรากฏในเอกสาร “บันทึกว่าด้วยความเจริญและความเสื่อมของประเทศไทย” ซึ่งเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ทางราชการยึดได้จากบ้านของร้อยเอกชุนทวยหารพิทักษ์ เนื้อหาในเอกสารดังกล่าวได้พยายามที่จะอธิบายถึงความเจริญและความเสื่อมของแต่ละประเทศอันเกิดจากเหตุของระบบการปกครอง (โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน “บันทึกว่าด้วยความเจริญและความเสื่อมของประเทศไทย” ใน กฎ ร.ศ.130 กฎเพื่อประชาธิปไตย แนวคิดทหารใหม่ (อรรถพร กุมพิสมัย, 2540, น. 267-273)

¹⁰ เนื้อหาด้านฉบับในเอกสารดังกล่าวได้บรรยายว่า “การปกครองตามวิธีนี้เป็นวิธีการที่ร้ายแรงมาก เพราะกระษัตริย์มีอำนาจเต็มที่โดยอยู่เหนือกฎหมาย กระษัตริย์จะทำการชั่วร้ายอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ เพราะไม่มีใครขัดขวาง กระษัตริย์จะกดขี่และเบียดเบียนราษฎรให้ได้ความทุกข์ยากด้วยประการหนึ่งประการใดทุกอย่าง ...ด้วยเหตุนี้เองประเทศที่มีกระษัตริย์ปกครองเป็นแอ็บโซลูติจึงต้องล่มจมถึงกับความวินาศต้องเป็นค่าเป็นขะเลของประเทศไทยที่มีแบบธรรมเนียมปกครองดี ดังที่ได้มีตัวอย่างมามากแล้ว” (เรื่องเดียวกัน, 2540, น. 268)

กฎหมาย¹¹ และ การปกครองแบบ “รีพับลิค” คือมีประธานาธิบดีเป็นประมุข¹² แต่ คณะผู้ก่อการยังไม่ได้กำหนดว่าจะเลือกแบบไหน ก็ได้ถูกทางรัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระ

¹¹ เนื้อหาต้นฉบับในเอกสารได้อธิบายว่า “การปกครองประเทศตามวิธีนี้กระษัตริย์ต้องอยู่ใต้กฎหมาย เพราะฉะนั้นกระษัตริย์จึงไม่มีอำนาจที่จะทำการได้ตามภาระตนเอง การงานของบ้านเมืองที่จะจัดทำขึ้น นั้นต้องแล้วแต่ที่ประชุมจะเห็นสมควรผู้ใดที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ชาติแลบ้านเมืองจริง ๆ ที่ประชุมจึง จะยกย่องให้มีลาภมียศตามสมควร...” “การปกครองประเทศโดยบังคับให้กระษัตริย์อยู่ใต้กฎหมายนี้เป็น วิธีที่ดีมาก ประเทศอังกฤษเป็นผู้เริ่มใช้ขึ้นก่อน ตั้งแต่ครั้งแผ่นดินพระเจ้ายอนเป็นต้นมา เพราะเวลานั้นกระษัตริย์ประพฤติกการชั่วร้ายมากจึงต้องถูกบังคับให้อยู่ใต้กฎหมาย เมื่อได้เปลี่ยนแปลงวิธี ปกครองใหม่เรียบร้อยแล้ว ประเทศอังกฤษก็มีความเจริญยิ่งขึ้นทุกที ประกอบด้วยมหาอำนาจอัน สูงสุดจนได้อาณาเขตไว้เป็นประเทศราชเกือบทั่วโลกเพราะอังกฤษได้คิดจัดการเปลี่ยนแปลงแบบธรรม เนียมการปกครองก่อนเพื่อน เพราะฉะนั้นประเทศทั่วไปจึงต้องทำตามแบบอย่าง บางประเทศก็เลยเป็น รีพับลิคไปทีเดียว ส่วนประเทศที่อยู่ในเอเชียก็ได้คิดจัดการเปลี่ยนแปลงประเพณีการปกครองตาม แบบใหม่หมดแล้ว เช่น ประเทศตอเกีย ญี่ปุ่น แลจีน เป็นต้น แม้แต่ประเทศสยามแห่งเดียวที่ยังคงใช้ แบบธรรมเนียมการปกครองอย่างป่าเถื่อน ซึ่งทำให้พวกกระษัตริย์ได้รับความสุขสนุกสบายมากเกินไป จนไม่มีเงินจะบำรุงประเทศ” (เรื่องเดียวกัน, 2540, น. 271-272)

¹² เนื้อหาต้นฉบับได้อธิบายต่อรูปแบบวิธีรีพับลิคกว่า “การปกครองประเทศตามวิธีนี้ยกเลิกไม่ให้มี กระษัตริย์ปกครองอีกต่อไป แต่มีที่ประชุมสำหรับจัดการบ้านเมืองอย่างแข็งแรง และมีประธานาธิบดี เป็นประธานสำหรับปกครองประเทศ ส่วนราษฎรพลเมืองก็เหยียดให้เป็นตระกูลเดียวกันหมด ไม่ยอม ให้ใครต่ำใครสูงกว่ากันเหมือนอย่างประเทศที่ปกครองตามวิธีอื่น ซึ่งต้องแบ่งคนออกเป็นหลาย ตระกูลด้วยกัน ...ถ้าจะพูดอย่างสั้น ๆ นั่นคือกระษัตริย์ได้ยกย่องพวกของตนให้มีตระกูลสูงสุดเป็น เทวดา แลเหยียดราษฎรพวกหนึ่งให้เป็นตระกูลต่ำซ้ำคล้ายกับสัตว์ แม้ว่าผู้ใดที่ยกย่องให้เป็นขุนนาง ขึ้นแล้วก็คงไม่พ้นจากค่าทาสของกระษัตริย์อยู่นั่นเอง การที่แบ่งตระกูลของมนุษย์ให้เป็นชั้นต่ำแล ชั้นสูงนี้ย่อมทำให้คนทั้งหมดไม่ได้รับความยุติธรรมเสมอหน้ากัน ฝ่ายพวกที่เป็นตระกูลสูงก็เกิดความ เย่อหยิ่งแลดูถูกคนชั้นต่ำหรือมีฉันทักก็เที่ยวเบียดเบียนคุมเหงเล่นตามสบาย การแบ่งคนออกเป็น ตระกูลสูงแลตระกูลต่ำ เช่นนี้ ประเทศที่เป็นรีพับลิคได้ยกเลิกเสียหมดเหยียดคนทั่วไปให้เป็นตระกูล เดียวกัน ให้มีความอิสรภาพเท่า ๆ กัน ไม่มีใครเป็นตระกูลต่ำแลเป็นตระกูลสูงกว่ากัน เพราะฉะนั้นการ

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทราบถึงการชุมนุมเพื่อคิดที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเสียก่อน จึงมีการจับกุมตัวสมาชิกคนสำคัญ ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2454 ถึงแม้ว่าคณะ ร.ศ.130 จะยังไม่ได้มีการลงมติเลือกกระบวนการปกครองตามที่ได้หารือ แต่ก็ได้มีการถกเถียงต่อประเด็นดังกล่าว และเริ่มให้มีการให้สมาชิกออกเสียงเลือกกระบวนการปกครอง ตั้งแต่ในการประชุมครั้งที่สามเป็นต้นมา ซึ่งผลของการออกเสียงแต่ละครั้งสมาชิกส่วนใหญ่มีท่าทีคล้อยตามไปในรูปแบบการปกครองแบบบริพัตร แต่อย่างไรก็ตาม คณะยังไม่ถือว่าเป็นการลงมติที่แน่นอน (อัจฉราพร, 2540, น. 116, น. 180-188)

ถึงแม้ว่าการก่อการของ คณะร.ศ.130 จะไม่ได้เกิดขึ้นตามแผนการที่ได้มีการเตรียมเอาไว้ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดที่จะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้งนั้น ได้ส่งผลและมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในพ.ศ. 2475 ดังจะเห็นได้จากการที่พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าผู้ก่อการได้เชิญสมาชิกกลุ่มหนึ่งของ คณะ ร.ศ. 130 มาพบที่พระที่นั่งอนันตสมาคม ในตอนประมาณบ่ายโมงเศษของวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และได้กล่าวต่อหน้าสมาชิกคณะร.ศ.130 ว่า **“ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีความ”** พร้อมกับได้ยื่นมือสัมผัสทุกคน จากนั้นได้มีการถามความรู้สึกของคณะร.ศ.130 ว่า **“คณะ 130 มีความเห็นเป็นประการใดบ้าง”** ร้อยเอกขุนทวยหารพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) หัวหน้าคณะร.ศ.130 ได้ตอบทันทีว่า **“เป็นการสนใจตามทางของคณะ ร.ศ.130 ด้วยความตื่นตัว แต่ขอได้โปรดยุติถาม**

ดูถูกและการข่มเหงซึ่งกันก็หมดไป ไม่มีใครเป็นค่าเจ้าบ่าวนายเหมือนการปกครองวิธีอื่น เพราะฉะนั้นราษฎรทุกประเทศจึงอย่างเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตย เวลานี้ประเทศใหญ่น้อยต่าง ๆ เป็นประชาธิปไตยกันเกือบทั่วโลกแล้ว เช่น ทวีปอเมริกาเป็นหมดทั้งทวีป ส่วนในทวีปยุโรปนั้น คือประเทศฝรั่งเศส โปรตุเกส เป็นต้น ฝรั่งเศสได้เริ่มใช้การปกครองวิธีนี้ก่อนเพื่อน ส่วนโปรตุเกสนั้นเพิ่งเป็นขึ้นเมื่อศกก่อนนี้เอง เวลานี้ในเมืองจีนกำลังรบราฆ่าฟันกันอย่างร้ายแรงก็เพื่อประสงค์จะเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย” (เรื่องเดียวกัน, 2540, น. 272-273)

คติ และอำนาจตอนนี้อยู่กันกว่าจะปลอดภัย โดยโปรดดูตัวอย่าง หมอชุนยัตเซ็น ที่เสียทีแก่ชวนไชยไว้ด้วย” นอกจากนี้ในบริบทดังกล่าว บริติ พนมยงค์ หนึ่งในแกนนำคนสำคัญของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ก็ได้กล่าวกับคณะร.ศ.130 ว่า “พวกผมถือว่า การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำต่อเนื่องกันมาจากการกระทำเมื่อ ร.ศ.130 จึงขอเรียกคณะ ร.ศ. 130 ว่า พวกพี่ ๆ ต่อไป...” (เหรียญ ศรีจันทร์ และ เนตร พูนวิวัฒน์, 2503, น. 2-4)

บทสรุปและข้อสังเกตบางประการ

3.1 บทสรุป

จากการชุมนุมของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดในช่วงปีพ.ศ. 2563 จนกระทั่งเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มเดียวกันภายใต้ชื่อกลุ่ม “คณะราษฎร 2563” ก่อนที่จะเปลี่ยนเป็น “กลุ่มราษฎร” ในเวลาต่อมา เห็นได้ว่าการทำกิจกรรมหลายอย่างของกลุ่มผู้ชุมนุมได้มีการรื้อฟื้นเอาแนวความคิดทางการเมืองตลอดจนกิจกรรมที่บางอย่างของคณะราษฎร 2475 ที่ได้เคยทำเอาไว้กลับมา และปรับใช้เป็นสัญลักษณ์ในเคลื่อนไหวทางการเมืองให้เข้ากับบริบทและยุคสมัย ทั้งนี้ จากการศึกษาในครั้งนี้ที่ผู้เขียนได้เริ่มต้นด้วยการตั้งข้อสงสัยว่าวลี “ให้มันจบที่รุ่นเรา” นั้น มีนัยทางการเมืองแฝงอยู่หรือไม่อย่างไร เมื่อได้พิจารณาผ่านบริบทที่ประกอบกับตัวบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงของการชุมนุมต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าในการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ปรากฏร่องรอยความคิดทางการเมืองที่มีความพยายามจะเรียกร้องระบอบการปกครองแบบ “สาธารณรัฐ” หรือ Republic แต่ทั้งนี้ น่าจะด้วยข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย รวมถึงวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย ทำให้ผู้ชุมนุมพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการพูดหรือการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้เสนอแนวคิดดังกล่าวผ่านการใช้วลี “ให้มันจบที่รุ่นเรา”

ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการตีความของผู้เขียนในลักษณะดังกล่าว ผู้เขียนจึงพยายามแสดงให้เห็นว่าการเรียกร้องระบอบการปกครองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นมาเป็นครั้งแรกในสังคมไทย หากแต่ที่ผ่านมาได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอย่างน้อย 2 เหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงร่องรอยของแนวความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบดังกล่าว โดยเหตุการณ์แรกก็คือเหตุการณ์ ร.ศ.130 และต่อมา ก็ได้ปรากฏร่องรอยของแนวความคิดดังกล่าวในประกาศของคณะราษฎร ฉบับที่ 1 ดังนั้นหากย้อนกลับมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ชุมนุมในปี 2563 ที่พยายามจะเชื่อมอะไรต่าง ๆ เข้ากับคณะราษฎร 2475 ในหลายกรรมหลายวาระ เช่น การตั้งชื่อกลุ่มเป็นคณะราษฎร 2563 การทำพิธีฝังหมุด รวมทั้งข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น ผู้เขียนจึงตีความว่าลัทธิหมั่นจวบที่รุ่นเรามีความหมายทางการเมืองในลักษณะของการเรียกร้องไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นแบบสาธารณรัฐ

3.2 ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะบางประการ

ผู้เขียนพบว่าในการเตรียมการเพื่อจะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองของคณะร.ศ.130 มีความน่าสนใจตรงประเด็นเกี่ยวกับการพยายามปลุกฝังความสำนึกทางการเมือง กล่าวคือ วิธีการที่นายทหารกลุ่มร.ศ.130 ใช้ในการเกลี้ยกล่อมเหล่าพลทหารนั้น ได้แบ่งแนวทางออกเป็น 3 แนวทางคือ การปลุกเร้าความรู้สึกเจ็บแค้นร่วมกัน ปลุกฝังความสำนึกทางการเมือง และอบรมเพื่อความพร้อมในการปฏิบัติการ

ในส่วนของการปลุกฝังความสำนึกทางการเมือง ได้มีการสอนระบบการเมืองทั้งสามรูปแบบได้แก่ ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ลิมิเตด และรีพับลิก ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับกลุ่มพลทหาร จากการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองดังกล่าว ผลปรากฏว่า พลทหารส่วนใหญ่ยังคงยืนยันกรานที่จะเลือกการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทั้งยังมีความฝังใจว่าพระเจ้าแผ่นดินคือเจ้าชีวิต แม้วานายทหาร

ผู้ทำการอบรมจะพยายามอธิบายรายละเอียด และชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของการปกครองในแต่ละแบบแล้วก็ตาม (อัจฉราพร, 2540, น. 182-183) ต่อประเด็นดังกล่าว ผู้เขียนมีข้อเสนอว่าประเด็นดังกล่าวน่าจะมีการศึกษาหรือทำวิจัยเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเกี่ยวกับการรับรู้ต่อระบอบการปกครองในกลุ่มพลทหาร หรือแม้กระทั่งในกลุ่มของนายทหารชั้นสัญญาบัตรด้วย

จากเนื้อหาทั้งหมดในข้างต้น ผู้เขียนได้พยายามค้นหาความหมายบางประการที่อยู่ในวลี #ให้มันจบที่รุ่นเรา ซึ่งแท้แล้วความหมายที่แฝงอยู่ในวลีกล่าวนั้น อาจมีความหมายมากกว่าที่ผู้เขียนได้นำเสนอ ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดบางประการจึงไม่สามารถจะนำเสนอได้อย่างครบถ้วนในบทความชิ้นนี้ ซึ่งในข้อบกพร่องดังกล่าวผู้เขียนคาดหวังว่าจะเป็นส่วนที่ถูกนำไปทำการศึกษาต่อเพิ่มเติมได้ในอนาคต รวมทั้งคาดหวังว่าการตีความหรือการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ในบทความชิ้นนี้จะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมตำรวจ. (2463). **ปทานุกรมสำหรับโรงเรียน**. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันย์ ชโลธรรังษี. (2557). การเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 100 ปี ร.ศ.130 ถึง 80 ปี ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เพรส. จำกัด.
- ชาติรี ประกิตนทการ. (2552). **ศิลปะ-สถาปัตยกรรมคณะราษฎร : สัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ไชนันต์ ไชยพร. (ม.ป.ป.). **เอกสารอ่านประกอบการเรียนการสอน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาในแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง**

ปรัชญา การเมือง และทฤษฎีการเมือง. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพล ใจจริง. (2556). **ขอฝนไฟในฝนอันเหลือเชื่อ: ความเคลื่อนไหวของขบวนการ**

ปฏิวัติกษัตริย์สยาม (พ.ศ.2475- 2500). นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.

เดอะหนึ่งศูนย์หนึ่ง. (2563). **#ให้มันจบที่รุ่นเรา” – จุฑาทิพย์ ศิริขันธ์.** ค้นเมื่อ 20

มกราคม 2565 จาก <https://www.the101.world/jutatip-sirikhon-interview/>

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2537). การศึกษาประวัติศาสตร์ความคิดไทย. ในสำนักงาน

กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). **การสัมมนาการวิจัย “นักคิดไทย”.**

ม.ป.ท.: ผู้แต่ง.

บัณฑิต จันทรโรจนกิจ. (2549). **รัฐธรรมนูญสถาปนา : ชีวิตและชะตากรรมของ**

ประชาธิปไตยในวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิภาษา.

บีบีซีนิวส์ไทย. (2563). **14 ตุลา : ประจักษ์ ก้องกีรติ มองการเกิดใหม่ของ**

“คณะราษฎร” กับการก่อกำเนิดคสช.ให้เลื้อยแดง คืบความจริงให้ 6 ตุลา.

ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54491617>

บีบีซีนิวส์ไทย. (2563). **คณะราษฎร: ประกาศ 3 ข้อเรียกร้องก่อนชุมนุมใหญ่ 14**

ตุลา ประยุทธ์ลาออก-เปิดสภาแก่ รธน.-ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์, ค้นเมื่อ

20 มกราคม 2565 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-54461248>

บีบีซีนิวส์ไทย. (2563). **โฆษก ทบ. ขออย่าเชื่อมโยงความเห็นของ “ผู้พันเจี๊ยบ” กับ**

กองทัพบก หลังเปรียบเทียบ “เขาวชนปลดแอก” เป็น “มือบอนจี้มึง”. ค้น

เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53469936>

บีบีซีนิวส์ไทย. (2563). **เยาวชนปลดแอก: ใครเป็นใครในแกนนำ-ผู้ชุมนุมที่ถูก**

ดำเนินคดี. ค้นเมื่อ <https://www.bbc.com/thai/thailand-53846800>

บีบีซีนิวส์ไทย. **“ธรรมศาสตร์จะไม่ทน” ยื่นข้อเรียกร้อง 10 ข้อแก้ปัญหาว่าด้วย**

สถาบันกษัตริย์ นัดชุมนุมอีกครั้ง 12 ส.ค. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก

<https://www.bbc.com/thai/thailand-53727597>

ประชาไท. (2563). **ชุมนุมธัมมชโยพร้อมแฮรี่พ็อตเตอร์ ร้องยกเลิก-แก้กฎหมายขยายพระราช**

อำนาจ และฟังเสียงนักศึกษา-ประชาชน. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก

<https://prachatai.com/journal/2020/08/88882>

ปิ่น บุญเกียรติ และเฮง เล้ากระจ่าง. (2475). **สยามรัฐเปลี่ยนแปลงการปกครอง**

แผ่นดินอย่างมีพระราชอิบติอยู่ใต้พระธรรมนูญการปกครอง. พระนคร:

โรงพิมพ์เดลิเมล์.

พริษฐ์ ชิวารักษ์. (2563). **ปรากฏการณ์สะพานฟ้า 10สิงหา ข้อเรียกร้องว่าด้วย**

สถาบันกษัตริย์. ม.ป.ท.: กลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม.

เพิ่มศักดิ์ จະเรียมพันธ์. (2561). **ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในประเทศไทยจนถึง**

พ.ศ. 2475: การก่อรูป, การประชันความหมาย และการผสมผสาน.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะรัฐศาสตร์.

เฟซบุ๊ก ครูใหญ่ อรรถพล บัวพัฒน์ - Attapon Buapat. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565

จาก [https://facebook.com/ครูใหญ่-อรรถพล-บัวพัฒน์-Attapon-](https://facebook.com/ครูใหญ่-อรรถพล-บัวพัฒน์-Attapon-Buapat-423082394846295)

[Buapat-423082394846295](https://facebook.com/ครูใหญ่-อรรถพล-บัวพัฒน์-Attapon-Buapat-423082394846295)

ภาณุพงศ์ จาดนอก. (2563). **ปรากฏการณ์สะพานฟ้า 10สิงหา ข้อเรียกร้องว่าด้วย**

สถาบันกษัตริย์. ม.ป.ท.: กลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม.

ศรัญญู เทพสงเคราะห์. (2562). **ราษฎรธิปไตย : การเมือง อำนาจ และทรงจำของ (คณะ)ราษฎร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ศรารุณี วิสาพรม. (2559). **ราษฎรสามัญ หลังวันปฏิวัติ 2475**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2563). **คณะราษฎร 2563. the 101.world**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.the101.world/khana-ratsadon-2563/>

เหรียญ ศรีจันทร์, ร.ต, 2435-2513 และ เนตร พูนวิวัฒน์, ร.ต. (2503). **ประวัติปฏิวัติครั้งแรกของไทย ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454)**. ม.ป.ท.: บริษัท กิมกสิทรวง จำกัด.

อัจฉราพร กุมุทพิสมัย. (2540). **กบฏ ร.ศ. 130 กบฏเพื่อประชาธิปไตยแนวคิดทหารใหม่**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.

Alamy. Stock Photos. (2563). **Republic of Thailand**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.alamy.com/stock-photo/republic-of-thailand.html>

Forevier. (2563). **ทำไมต้อง #ให้มันจบที่รุ่นเรา**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.forevier.com/ทำไมต้อง-ให้มันจบที่รู้/>

Getdaytrends. Trends. (2563) **#RepublicofThailand in Thailand**. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://getdaytrends.com/thailand/trend/%23RepublicofThailand/>